

ПРАВНО МНЕНИЕ

от

проф. д-р Даниел Вълчев

Юридически факултет на СУ „Св. Климент Охридски“

Относно: Конституционно дело № 3/2022 г. за установяване на противоконституционност на § 5 от ПЗР на ЗИД на Семейния кодекс (ДВ, бр. 103 от 04.12.2020 г.)

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

На основание чл. 18, ал. 2 от Закона за Конституционен съд и чл. 20а, ал. 3 от Правилника за организацията и дейността на Конституционния съд и във връзка с Определение на Конституционния съд от 22 март 2022 г. представям своето писмено правно мнение по предмета на конституционно дело № 3/2022 г.

Делото е образувано по искане на Омбудсмана на Република България при условията и по реда на чл. 150, ал. 3 във вр. с чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията на Република България (КРБ) за установяване на противоконституционност на § 5 от Преходните и заключителни разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Семейния кодекс, обнародван в ДВ, бр. 103 от 04.12.2020 г. (ЗИДСК). Като основание за противоконституционност в искането си Омбудсманът изтъква предвиденото обратно действие на оспорената разпоредба, което в хипотезата на чл. 62, ал. 5 СК според него е неограничено назад във времето, а това води до противоречие с основни начала, върху които е построен институтът на произхода, каквито са принципът на стабилност и законоустановеност на начините за установяване и оспорване на произход, а оттам и до противоречие с изискванията за

стабилност и предвидимост, които са част от измеренията на принципа на правовата държава. Омбудсманът излага и аргументи, свързани с риска прилагането на разпоредбата да доведе до засягане на трайно изградени родствени и семейни връзки и до нарушаване на придобити и упражнявани родителски права, както и правото на детето на стабилна и сигурна семейна среда. Всичко това е в противоречие с конституционно прокламираната закрила на семейството, майчинството и децата.

Съгласно оспорената разпоредба за лицата, за които обстоятелствата, обуславящи правото на иск по чл. 62, ал. 1, изр. 3 и ал. 5, изр. 1 от СК, са били налице преди влизането в сила на този закон, сроковете за предявяване на съответните иски текат от влизането в сила на закона. Разпоредбата не обуславя правото на иск, а единствено урежда срока (не като продължителност, а само като начален момент), в който това право може да бъде упражнено. Материалноправните предпоставки за наличието на право на иск са уредени в две други правни норми, установени от СК в глава шеста, посветена на произхода.

Първата е установена с разпоредбата на чл. 62, ал. 1 СК, която урежда възможността съпругът на майката чрез иск да оспори бащинството на роденото от брака дете (бащинството, установено по силата на законовата презумпция, уредена в чл. 61, ал. 1 и 2 СК), като докаже, че то не е могло да бъде заченато от него. Искът може да бъде предявен до изтичане на една година от узнаване на раждането. С изменението със ЗИДСК (ДВ, бр. 103 от 04.12.2020 г.) ал. 1 е допълнена, като е предвидено, че ако обстоятелствата, опровергаващи бащинството, са узнати по-късно (след изтичане на една година от узнаване на раждането) по независещи от ищеца причини, искът може да бъде предявен до изтичане на една година от узнаване на тези обстоятелства, но не по-късно от навършване на пълнолетие на детето. Изрично е посочено, че съдът решава спора, като взема предвид интереса на детето. Като основен мотив за тази промяна законодателят изтъква, освен обществената необходимост от подобна уредба и необходимостта от по-добра защита на тези значими интереси, така също и изпълнението на препоръките на Европейския съд по правата на човека (ЕСПЧ), формулирани в решението му по делото *„Докторов срещу България“*. В това решение Съдът подчертава, че ограничението на възможността да

се оспори бащинството само в рамките на една година от узнаване за раждането, а не от момента, в който жалбоподателят действително е узнал, че той може да не е баща на детето, независимо че по-късното узнаване може да се дължи на независещи от него причини, е непропорционално на преследваните иначе легитимни цели, като не е постигнат справедлив баланс между интереса за защита на правната сигурност в обществените отношения и произходението, интересите на другите страни и по-конкретно на детето и правото на лицето на преразглеждане на презумпцията за бащинството му в светлината на конкретните обстоятелства.

Втората норма, към която препраща §5 от ПЗР на ЗИДСК, е изцяло нова. С нея за първи се предоставя правна възможност на трето лице, което счита, че е биологичен баща на детето, да оспори установеното чрез презумпция бащинство. Това право се погасява с изтичането на една година от узнаване на раждането, като искът задължително трябва да се съедини с иск за установяване на произход. Отново съдът решава спора, като взема предвид интереса на детето. С тази промяна законодателят като че ли за пръв път официално признава, че законодателството в областта на семейноправните отношения и в частност в областта на произхода не отразява в пълнота богатството и разнообразието на житейските ситуации, които особено през последните години се развиват по-динамично от нормативното им закрепване, поставяйки законодателя в положението на догонващ. Разпоредбата на ал. 5 на чл. 62 СК прави опит да даде нормативна закрила на легитимния интерес на биологичния баща, чието право да установи своето бащинство е част от измеренията на правото на личен живот, формулирано в чл. 8 от Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи (ЕКПЧ). По този въпрос неведнъж се произнесъл и ЕСПЧ, включително в решението си от 8 декември 2016 г. по делото „Л.Д. и П.К. срещу България“ (Жалби № 7949/11 и 45522/13). Въпреки че обединените дела се отнасят до казуси, свързани с оспорването на бащинство, установено чрез припознаване, аргументите на съд са напълно важими и по отношение на презумптивното бащинство. В решението си ЕСПЧ посочва, че обобщението на приложимите елементи от сравнителното право на държавите-членки показва, че към онзи момент сред двадесет и шестте държави, предмет на проучването, седемнадесет държави допускат при едни или други условия, най-

често ограничено от срокове претендиращият биологичен баща да оспори произхода, установен чрез припознаване (с уточнението, че проучването е направено през 2012 г. и е възможно законодателството на държавите да се е променило). Припомня, че чл. 8 от Конвенцията защитава не само семейния живот, а също и личния живот и че вече многократно е констатирал, че делата за припознаване или за оспорване на бащинство се отнасят към „личния живот“ на предполагаемия баща, по смисъла на тази разпоредба, тъй като те включват в себе си важни аспекти от личността на последния, поради което няма спор, че чл. 8 от конвенцията се явява приложим в този случай. По същество Съдът, препращайки към други свои решения, заключава, че абсолютната невъзможност за един мъж, претендиращ, че е биологичният баща, да се опита да установи бащинството си единствено поради причината, че детето има вече установен произход, представлява нарушение на чл. 8 от Конвенцията, като допълва, че при всички случаи решението следва да се води от най-висшия интерес на детето. Законодателната промяна в СК идва и като отговор на тези критики и препоръки.

Още тук следва да бъдат направени две важни уточнения, които имат отношение към коректното очертаване на предмета на правния спор:

(а) Омбудсманът е оспорил *единствено* разпоредбата на §5 от ПЗР на ЗИДСК. По тази причина аргументи, черпени от критики към уместността и/или прецизността на уредбата, съдържаща се в разпоредбите на чл. 62, ал. 1, изр. 3 и/или ал. 5 СК, както и твърдения за противоконституционност на тези разпоредби, не биха могли да обосноват противоконституционност на разпоредбата на §5. Обратното разбиране би отворило пътя към недопустимо излизане на Конституционния съд от предмета на конституционното дело, с който той е сезиран, и практически до упражняване на инцидентен контрол за конституционностьобразност, какъвто КРБ не предвижда.

(б) Предвиденият в §5 от ПЗР на ЗИДСК срок е *преклузивен и вече изтекъл* в края на 2021 г. (ЗИДСК е обнародван на 4 декември 2020 г. и влиза в сила на 7 декември 2020 г.). Следователно към момента на образуване на конституционното дело нормата вече е произвела и изчерпила своето действие. Решението на Конституционния съд би могло да засегне само висящите (неприключили)

производства по такива искове. Приключилите с влязло в сила решение дела няма да бъдат засегнати, респективно няма да бъде засегнато и установеното с тях правно положение. От това следват много важни изводи, на които ще се спра по-долу.

Решението по това конституционно дело според мен предполага отговор на три логически свързани въпроса:

(а) *Установява ли разпоредбата на §5 от ПЗР на ЗИДСК правна норма с обратно действие?*

(б) *Ако обратно действие е налице, намира ли се то в противоречие с КРБ, респективно води ли то в конкретния случай до несъвместим с Конституцията правен резултат, в това число и от гледна точка на практиката на КС?*

(в) *И накрая – може ли евентуалното решение за установяване на противоконституционност на §5 от ПЗР на ЗИДСК да предизвика по-тежък противоконституционен резултат от евентуалното отхвърляне на искането?*

Ще изложа своето мнение в следната *последователност*:

1. Ще очертая *проблема за обратното действие* (обратната сила) на закона и ще взема отношение по въпроса *дали в случая с разпоредбата на §5 от ПЗР на ЗИДСК се касае за установяване на правна норма с обратно действие*.

2. Ще изложа своите разсъждения относно въпроса дали е налице противоречие на установената с §5 от ПЗР на ЗИДСК норма с *принципа на правовата държава*, прогласен в чл. 4 от Конституцията, респективно с *принципа, установен с разпоредбата на чл. 14, отнасящ се до закрилата на семейството, брака и децата*.

3. Накрая ще взема отношение по въпроса *какви биха били последиците от евентуалното обявяване на разпоредбата за противоконституционна*.

1. Проблемът за обратното действие (обратната сила) на закона и действието на §5 от ПЗР на ЗИДСК

1.1. Доколкото вече съм имал възможност да изложа своето разбиране за обратното действие на закона (Правно мнение по к.д. № 11/2018 г.), тук ще си позволя да преповторя това разбиране в сбита форма и ще го относя към установената с оспорената разпоредба законова норма. По принцип общите правни норми, в това число и законовите правни норми, действат *за напред* (*ex tunc*). В съвременните правни системи това принципно положение се разглежда като гаранция за предвидимост на правния ред и като елемент от правната сигурност. Заложената в него идея е ясна – адресатите да могат да се запознаят с новите разпоредби и да съобразят своето поведение с моделите на поведение, които те установяват.

У нас Конституцията е уредила тази материя в разпоредбата на чл. 5, ал. 5, според която всички нормативни актове подлежат на обнародване и влизат в сила три дни след обнародването, освен когато в тях е определен друг срок. Няма съмнение, че водещата правна, а и житейска логика на тази разпоредба е по посока на това в някои случаи срокът между обнародването и влизането в сила на нормативния акт (*vacatio legis*) да бъде по-дълъг. Това се налага, когато има съществено изменение на материалноправна уредба, нови процесуални правила, създаване на нови институции и изобщо тогава, когато има съществено преуреждане на правна материя, засягаща множество адресати. Тълкуването на разпоредбата на чл. 5, ал. 5 показва, че този тридневен срок може не само да бъде удължаван (по вече изтъкнатите причини), но и да бъде скъсяван. В рамките на последните няколко легислатури това (за съжаление) е честа практика, която обаче, макар укорима от гледна точка на морала и разума, сама по себе си трудно може да се прецени като противоконституционна.

Извън описаните три категории случаи на влизане в сила на нормативните актове (с изтичането на тридневен срок от обнародването, при посочен по-дълъг срок в акта и при посочен по-къс срок в акта), съществува още една категория случаи

– когато общите правни норми имат *обратно действие* (*обратна сила, действие ex tunc*). Най-общо казано, обратно действие (обратна сила) е налице, когато *една обща правна норма преурежда правните последици от факти, които са се реализирали преди нейното влизане в сила*. Както е известно, съществуват три основни хипотези на обратно действие (обратна сила). В първите две хипотези става дума за *същинско обратно действие*, а в третата – за т.нар. *несъщинско (или нетипично) обратно действие*.

В първия случай правната норма превръща един факт, който се е реализирал преди нейното влизане в сила, *от ирелевантен за правото* (факт без правни последици) *в юридически релевантен* (факт с определени правни последици). Казано по друг начин, правната норма придава правни последици на този факт *с обратна сила*.

Вторият случай на обратно действие е налице, когато правната норма превръща един факт, който се е реализирал преди нейното влизане в сила, *от релевантен факт* (факт с определени правни последици) *в ирелевантен за правото факт* (факт без правни последици). Казано по друг начин, правната норма отнема правните последици на този факт *с обратна сила*.

Третият случай на обратно действие е налице, когато правната норма нито придава правни последици на реализирал се в миналото ирелевантен факт, нито отнема правните последици от реализирал се в миналото релевантен за правото факт. В този трети случай правната норма *запазва юридическия характер на факта*, който се е реализирал преди нейното влизане в сила, но *преурежда неговите правни последици*. Най-често става въпрос за *действие върху заварени правоотношения, възникнали от реализирал се в миналото юридически факт*.

В своята практика Конституционният съд в общи линии се придържа към изложеното доктринално разбиране, като прави ясно *разграничение между същинско и несъщинско обратно действие* и (съвсем основателно) има *по-строг подход по отношение на същинското обратно действие* (например Решение № 9 по к.д. № 4/92, Решение № 10 по к. д. № 8/13, Решение № 5 по к. д. 12/2016 г.).

1.2. Още веднъж следва да се отбележи, че в българския правен ред няма изрична норма, която да забранява обратното действие на закона. Уредбата на обратната сила на закона, дадена в разпоредбата на чл. 14 от Закона за нормативните актове (ЗНА), потвърждава наложилото се у нас мнение, че нормативен акт с обратна сила може да бъде приет, но само по изключение и то с изрична разпоредба. Въпреки че става въпрос за уредба на законово, а не на конституционно равнище, е ясно, че макар и по изключение, обратната сила се приема за допустима. Единствената изрична забрана за обратно действие на конституционно равнище се съдържа в разпоредбата на чл. 5, ал. 3 от Конституцията и се отнася до забраната да се търси наказателна отговорност за действие или бездействие, което не е било обявено от закона за престъпление към момента на извършването му. В практиката си Конституционния съд разширява тази забрана и по отношение на други закони, уреждащи публичноправни отношения, каквито са данъчните закони, когато с новите прави норми се ограничават права или се въвеждат задължения или ограничения, които влизат в сила от минал момент. По аргумент за противното, в останалите случаи обратно действие би следвало да е конституционно допустимо. Тук обаче следва да направим едно важно допълнение – *стига с него да не се засягат други конституционни принципи или конкретни конституционни норми.*

По въпроса кога е допустимо обратно действие на закона, в досегашната си практика Конституционният съд е склонен да прави ценностни обосновки и да се позовава на утвърдили се ценностни йерархии. Най-ясно това виждане е изложено в Решение № 5 по к. д. 12/2016 г., където се изтъква, че „позицията на законодателя относно това как да разреши конфликта за времето действие на стария и новия закон, от конституционноправна гледна точка, не е въпрос на случайност или произволно решение, а *такъв на претегляне на конкуриращи се ценности. Законодателните разрешения от такъв тип трябва да са резултат от преценка за конфликта на ценностите през призмата на пропорционалността.*”

1.3. С разпоредбата на §5 от ПЗР на ЗИДСК се установява норма, попадаща в категорията на *вторичните оперативни правни норми.* С нея се дава нов срок за

упражняване на едно право (правото на иск) на определна категория лица. Установената с разпоредбата на §5 ПЗР на ЗИДСК правна норма *не поражда правото на иск* – тя само *преурежда срока* (при това само началния му момент), в рамките на който това право може да бъде упражнено. Нормата нито придава релевантност на до този момент ирелевантни за правото факти, нито отнема способността да предизвикват правни последици на преди това релевантни юридически факти. Следователно, в случая *не се касае за същинско обратно действие на закона*.

По въпроса, доколко нормата *преурежда правните последици на възникнали в миналото факти с правно значение*, би могло да се спори. Наистина би могло да се твърди, че в случая има преуреждане на правните последици, следващи от факта, че друг мъж е биологичен баща на детето, чийто произход е установен чрез презумпцията за бащинство. Обратната теза пък би била по посока на това, че възстановяването на срокове чрез законова норма изобщо не покрива характеристиките на несъщинското обратно действие. Дори обаче да се приеме, че е налице несъщинско обратно действие на закона, то са налице сериозни аргументи (които ще изложа по-долу) по посока на тезата, че то е все пак допустимо от гледна точка на КРБ.

Като допълнителен, макар и страничен аргумент може да се посочи и съществуването в същия нормативен акт на разпоредба, идентична (от изследваната гледна точка) на оспорената. Според §4 от ПЗР на ЗИДСК за припознавания, извършени след 1 октомври 2009 г. до влизането в сила на този закон, срокът по чл. 66, ал. 5 (за оспорване на припознаването от всяко лице, което твърди, че е родител на припознатия – *добавката е моя*) тече от влизането в сила на закона. В искането обаче не се поставя въпрос за конституционосъобразността на тази разпоредба. Не виждам никаква солидна причина двете установените с двете разпореди норми да се третират различно само на основание на различния начин, по който е установен досегашният произход – въз основа на презумпция или чрез припознаване. Противното би довело до неравно третиране на лицата и родените от техния съюз деца само въз основа на наличието или липсата на сключен брак.

2. По съществуването на спора

2.1. Относно принципа на правовата държава, прокламиран в Преамбюла и в чл. 4, ал. 1 от Конституцията

Всяко ретроактивно действие засяга по някакъв начин посочените изисквания, но в някои случаи то би могло да се приеме за допустимо – тогава, когато конкуренцията на ценности показва, че постигнатият чрез придаването на обратно действие резултат, е *възстановяването на справедливостта*. Съществуват сериозни основания да се твърди, че конкретният случай е именно такъв.

В основата на §5 ПЗР на ЗИДСК стоят *правото на биологичния баща да установи произхода на детето си* с всички произтичащи от това последици и *правото на детето да познава действителния си произход*, като има възможност да изгради емоционална връзка с биологичния си баща. Следователно целта на разпоредбата е да предостави защита на правото на личен живот, прокламиран в чл. 8 от ЕКПЧ. С предвидения в нея нов начален момент на едногодишния срок за предявяване на иска се създава правна възможност на лицата, които отговарят на изискванията на чл. 62, ал. 1, изр. 3 и ал. 5 СК, да установят по съдебен ред своето бащинство, като оборят произхода, установен чрез законовата презумпция за бащинство, въпреки че към момента на влизане на закона в сила едногодишният срок от узнаване на раждането е изтекъл. Без тази разпоредба това би било невъзможно, тъй като към момента, в който са узнали за раждането, законодателството не е предвиждало такава възможност, а когато такава е създадена, е бил изтекъл едногодишният срок, предвиден в разпоредбите на чл. 62 СК. Това би довело до неравно третиране на една и съща категория лица само на основание момента, в който са узнали за раждането, а следователно до резултат, който е очевидно несправедлив, а от определена гледна точка и противоконституционен.

Няма съмнение, че в случая става въпрос за *конкуриращи се принципи и ценности* – принципът за стабилност на установения произход, от една страна, и не по-малко значимият принцип за истинност на произхода, който в крайна сметка стои в основата на правната уредба на произхода, от друга; закрила на правото на детето на стабилна семейна среда и на евентуално изградената емоционална връзка с презумптивния баща, от една страна, но и правото на личен живот на детето и на биологичния баща, проявяващи се в правото на детето да познава действителния си произход и да изгради (или да запази) емоционална връзка с биологичния си баща, както и правото на биологичния баща да установи произхода на своето дете. Конкуренцията на тези ценности следва да се решава, като се прецени преди всичко *интереса на детето*, върху което акцентира и Европейският съд в своята практика. Може да се спори дали това е станало с нужната степен на юридическа прецизност, но именно това е направил законодателят, като е предвидил, че съдът решава спора, като взема предвид интереса на детето. Резултатът, който е целен с оспорената разпоредба, е именно възстановяване на справедливостта.

Целта на разпоредбата е да не се допусне неравно третиране на една и съща категория лица (презумптивните бащи в хипотезата на чл. 62, ал. 1 и биологичните бащи в хипотезата на чл. 62, ал. 5 СК), само на основание момента, в който е настъпило узнаването на раждането.

Следва да се имат предвид и още две неща. Първо, че прилагането на разпоредбата не е неограничено във времето – предвиден е относително кратък преклузивен срок – 1 година от влизане на закона в сила. И второ – основателността на иска се преценява от съда не само с оглед наличието или липсата на биологично родство между оспорващия и детето, а преди всичко с оглед интересите на детето, а в случая на ал. 5 е предвидено и че, искът за оспорване на произхода задължително се съединява с иск за установяване на произхода, поради което не е възможно да се стигне до ситуация, в която детето остава без установен произход. Тези ограничения са насочени да осигурят необходимия баланс на конкуриращите се интереси и ценности.

По изложените съображения считам, че не е налице противоречие с изискванията за предвидимост и за правна сигурност, които от своя страна са елементи от принципа на правовата държава.

2.2. Относно закрилата на семейството, майчинството и децата

Разпоредбата на §5 от ПЗР на ЗИДСК не влиза в противоречие със задължението на държавата и обществото да закрилят семейството и децата, тъй като принципът на истинност на произхода (основополагащ в цялостната уредба на произхода още от римско време) и предвиждането на възможност за установяване на действителния произход на детето чрез оспорване на презумптивното и установяване на биологичното бащинство е част от тази закрила. Следва да се подчертае, че отпадането на презумптивното бащинство не става автоматично, по силата на закона само въз основа на доказване на генетичното родство между ищеца и детето, а въз основа цялостната преценка на всички обстоятелства и в крайна сметка достигане до заключението, че това отговаря на най-висшия интерес на детето. Законодателната уредба е постигнала необходимия баланс на конкуриращите се ценности, като е поставила решението в крайна сметка именно от интересите на детето. Не виждам сериозни основания да се подхожда с недоверие и скептицизъм към тази проверка, която е възложена именно на органите, които съгласно Конституцията осъществяват правораздаването и в рамките на състезателност и равноправно участие на страните се стремят към установяване на истината. Още по-малко считам за оправдан евентуален извод за противоконституционност на оспорената разпоредба на това основание.

Поради това смятам, че с разпоредбата на §5 от ПЗР на ЗИДСК не е допуснато отклонение от конституционно уредената роля на държавата по отношение на семейството и децата и не е налице противоречие с чл. 14 от Конституцията.

3. Действие на евентуално решение на Конституционния съд за установяване на противоконституционност на разпоредбата на §5 от ПЗР на ЗИДСК.

Конституционният съд вече имаше възможност да се произнесе относно действието на решението на Конституционния съд върху заварените правоотношения и висящи производства при обявяване за противоконституционни на общи правни норми. В Решение № 3/2020 г. по к.д. № 5/2019 г. Съдът възприе тълкуването, че по отношение на заварените правоотношения и висящите съдебни производства конституционният законодател е предвидил изключение от общото правило на чл. 151, ал. 2, изр. трето от Конституцията за действие на решението на Конституционния съд *ex tunc*, тъй като противното би било несъвместимо с върховенството на Конституцията и нейното непосредствено действие. Спрямо заварените от решението неприключени правоотношения, предмет на висящи съдебни производства, *обявеният за противоконституционен закон не се прилага*. В тези случаи съдът решава спора, позовавайки се пряко на Конституцията, когато това е възможно, както и чрез аналогия на закона и аналогия на правото.

Именно до такъв резултат би се стигнало, ако Конституционният съд установи противоконституционност на разпоредбата на §5 от ПЗР на ЗИДСК. Както стана ясно, *предвиденият в разпоредбата преклузивен едногодишен срок е изтекъл*. Това означава, че с голяма доза увереност бихме могли да кажем, че всички, които биха могли и са искали да се възползват от тази разпоредба, са го направили. Една част от тези спорове най-вероятно са *приключили с влязъл в сила съдебен акт*. Решението на Конституционният съд ще засегне само онези граждани, чийто съдебни производства са все още *висящи* – това са най-вероятно неголяма и (при малко усилия) индивидуално определена група лица, което пък създава опасност решението на Конституционния съд да бъде на границата на решение *intuitu personae*. Единствено за тази малка група лица ще се прилага изключението от действието *ex tunc* и съдът няма да може да приложи разпоредбата на §5. Така представители на една и съща категория правни субекти, имащи еднакво правно положение, ще бъдат третирани различно само на основание на това колко бързо се

е развило съдебното производство, върху което те невинаги могат да влияят. Считам, че подобен резултат би бил несъвместим с принципите на правовата държава и равенството пред закона, прокламирани в Конституцията.

Наред с това, при условие, че липсва атакуване на близкия по смисъл §4 от ПЗР на ЗИДСК, считам, че с евентуалното установяване на противоконституционност на §5, би се допуснало и неравно третиране на гражданите на основание на това дали произходът, който се оспорва, е установен чрез законната презумпция или чрез припознаване. Подобен резултат също би бил *несъвместим с принципа на равенство пред закона и принципа на правовата държава.*

Предвид изложените аргументи, считам, че разпоредбата на §5 от ПЗР на ЗИДСК не противоречи на чл. 4 и чл. 14 от Конституцията на Република България.

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

В заключение бих си позволил да подчертая, че решението на КС по това дело ще има значение и извън рамките на неговия предмет. С това свое решение КС би могъл както да очертае по-ясно значението и йерархията на правните (в това число и конституционните) принципи при оценката на една правна ситуация, така и би могъл да допълни своята практика по отношение значението на справедливия ефект от собствените си решения при решававето на един правен спор.

Проф. Даниел Вълчев